

Analytický pohľad na dane

Ján Remeta

analytik IFP

09.04.2014

Obsah

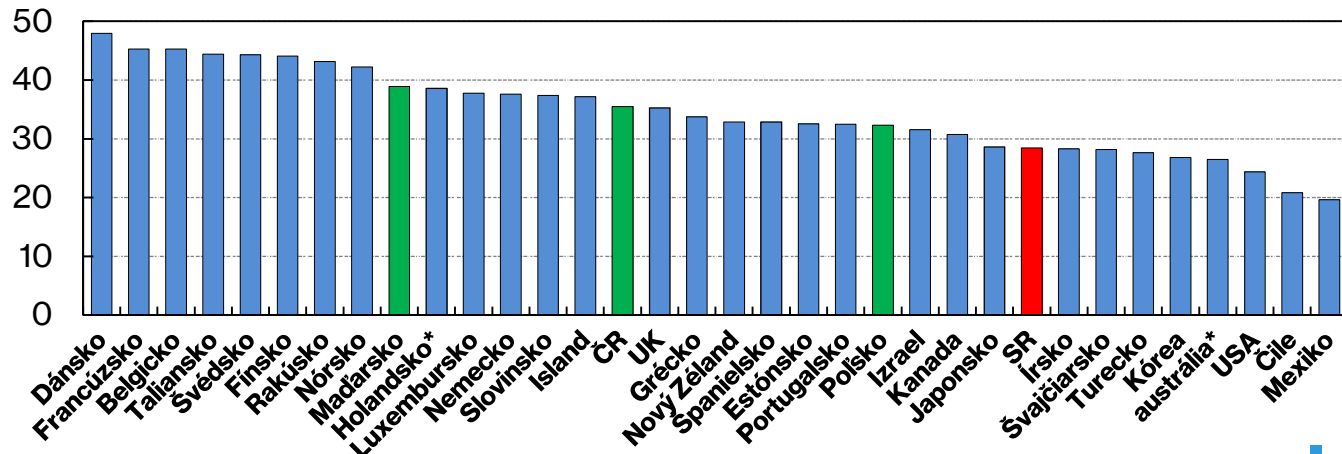
- **Ako merať daňové zaťaženie**
  - Mikro vs. makro pohľad
  - Daňová kvóta a jej úskalia
- **Súčasnú otázky daňovej politiky**
- **Analytický pohľad na dane**
  - Prognózovanie daní
  - Reformný proces
  - Analýza sociálnych faktorov v zdanení
  - Progresivita zdanenia
  - Daňové úniky – medzera DPH
- **IFP - kto sme a čo robíme**

Čo je daň?

- **Základnou otázkou - čo je daň?:**
  - „povinná platba bez priamej protihodnoty do vládneho rozpočtu“
  - povinné nedaňové platby **nie sú zahrnuté** v kalkuláciách daňového zaťaženia
    - príklad: príspevky do II. piliera, sociálny fond, rizikové úrazové poistenie
- **Spôsoby merania daňového zaťaženia:**
  - **makro** - hodnotia celkové daňové zaťaženie v ekonomike alebo určitej aktivity
  - **mikro** - merajú daňové zaťaženie jednotlivca alebo určitej skupiny daňovníkov
    - **štrukturálne** - daňové zaťaženie na určitej úrovni príjmu alebo intervale príjmu (efektívne a marginálne indikátory)
    - **efektívne** - určuje ako daňový systém ovplyvňuje distribúciu príjmov v ekonomike (GINI index) - vyžaduje informácie o distribúcii všetkých druhov príjmov pred a po zdanení (SILC, RÚ)

Ako merať daňové zaťaženie ?

- **Makro indikátory:**
  - daňová kvóta I. a II. (viď obrázom dole, 2012)
  - implicitné daňové sadzby (ITR)
- **Mikro indikátory (štrukturálne):**
  - priemerné/efektívne daňové sadzby (AETR)
  - marginálne daň. sadzby (METR) – odrážajú zdanenie dodatočnej jednotky (napr. príjmu), časť dodatočného príjmu, ktorá je príjmom štátu
  - **daňový klin (TW)** – vyjadruje rozdiel medzi nákladmi práce a zamestnávateľa a prislúchajúcim čistým príjmom zamestnanca

Obmedzenia medzinárodného porovnávania

- interpretovateľnosť výsledkov základným atribútom
- medzinárodné porovnanie často krát skresľuje...
- mikro-indikátory menej citlivé
- iné faktory, ktoré spôsobujú, že daňová kvóta hovorí len časť príbehu...
  - **(ne)zdanenie sociálnych dávok**
  - **povinné nedaňové platby**
  - **(ne)oslobodenie dividend**
  - **veľkosť daňových výdavkov**
  - **štruktúra rastu HDP** (v prípade hodnotenia trendov)
- **daňová incidencia** - „dopad daňového zaťaženia“
  - zamestnanci často **mylne nepovažujú odvody zamestnávateľa** ako niečo čo ovplyvňuje ich čistú mzdu
  - v dokonalej konkurencii na trhu práce bez existencie odvodov by sa hrubá mzda (HM) rovnala súčasným nákladom práce (HM + odvody zamestnávateľa)

Odvedy zamestnávateľa ovplyvňujú čistú mzdu

Ilustratívny príklad výpočtu čistej mzdy v rozličných daňových systémoch s rovnakými nákladmi práce				
	Zamestnanec (jednotlivec bez detí, hrubá mzda 1 000 Eur)			
	I. Systém s odvodmi zamestnávateľa		II. Systém bez odvodov zamestnávateľa	
	sadzba v % [vzorec]	EUR	sadzba v % [vzorec]	EUR
A] hrubá mzda	-	1 000,00	-	1 352,00
B] odvedy zamestnávateľa	35,2 % z [A]	352,00	-	-
C] náklady práce*	[A+B]	1 352,00	[A+B]	1 352,00
D] odvedy zamestnanca	13,4 % z [(A)]	134,00	35,94 % z [(C)]	486,00
E] základ dane	[A-D]	866,00	[(C)]	866,00
F] nezdaniteľná časť základu dane	366	366,00	366	366,00
G] zdaniteľný príjem	[E-F]	500,00	[E-F]	500,00
H] daň z príjmu	19 % z [G]	95,00	19 % z [G]	95,00
I] čistá mzda	[E-H]	771,00	[E-H]	771,00
J] daňová povinnosť (vrátane odvodov)	[B+D+H]	581,00	[B+D+H]	581,00
K] náklady práce mínus čistá mzda	[C-I]	581,00	[C-I]	581,00
L] daňový klin	[K/C]	42,97%	[K/C]	42,97%
M] efektívna sadzba dane	[(D+H)/A]	22,90%	[(D+H)/C]	42,97%

* Predpoklad dokonalej konkurencie na trhu práce (t.j. neexistencia odvodov zamestnávateľa neznamená nižšie náklady práce)

Súčasn  otázky daňovej politiky

- **Vplyv finančnej krízy**
  - prehlbujúce deficity verejných rozpočtov
  - zn izen ekonomick dôvera
- **Protichodn  ciele fiškálnej politiky**
  - zn izenie daňového zaťaženia na zvyšenie ekonomickej aktivity a udržanie **ekonomického rastu**
  - konsolidácia verejných financií aj prostredníctvom zvyšenia daňových príjmov
- => zvyrazňuje zvyšen význam súčasnej daňovej politiky
- **kl čov úloha** - navrhnuť **optimálny daňov systém**, ktorý zabezpečí udržateľn ekonomick rast
- **„daňov mix“** - štruktúra daní - jeden z najd ležit jších faktorov potencilného ekonomického rastu

Všeobecné odporúčania

- **Všeobecný konsenzus** renomovaných ek. inštitúcií (OECD, IMF, EK):
  - **rebríček daní podľa ich vplyvu na ekonomický rast**
  - fiškálne neutrálna reforma, ktorá **presúva** daňové zaťaženie smerom k **spotrebným a majetkovým daniam** resp. „broad base-low rate“ prístup zvyšuje **ekonomický rast** v strednodobom horizonte (=prorastové)
  - **význam** prorastových daňových odporúčaní **väčší ako pred dlhovou krízou**, hoci v krátkom horizonte niektoré **môžu byť kontraproduktívne**
  - dobrá reforma **musí dbať na dobre vyvážené kompromisy** medzi navzájom si konkurujúcimi cieľmi
  - dizajn reformy by mal rešpektovať špecifické faktory jednotlivých krajín
  - odporúčaná literatúra: OECD (2010), *Tax Policy Reform and Economic Growth*, OECD Publishing

Matica vplyvov daní na HDP

Faktory ovplyvňujúce HDP na obyvateľa		Daňové nástroje													
		Spotreba	Majetok / bohatstvo	Príjmy fyzických osôb (FO)			Daňové výdavky FO	Príjmy právnických osôb (PO)	Daňové výdavky PO	Dizajn daňového systému					
		Daň z pridanej hodnoty/z obratu		Daňový klín	Marginálny daň. klín	Progressivita	Najvyššia sadzba	Daň z dividend	Dane z kapitálu	Prácou podmienené benefity	Sadzba DPPO / efektívna DPPO	Efektívne zdanenie PZI	Daňové zvýhodnenie pre výskum a vývoj	Daňové zvýhodnenie malých firiem	Daňová komplexnosť
Zamestnanosť	Celkovo	-		-						+	+/-				
	2-pracujúci/manželka			-	-	-				+/-					
	nízkopříjmoví			-											
Počet odpracovaných hodín	Celkovo			+	-	-				-					
	2-pracujúci/manželka				-	-				-					
Kapitálová náročnosť (K/L)	Celkovo			+/-				-	-		-				
	PZI			-							-	-			
Ľudské zdroje				+	-	-	-								
Celková produktivita faktorov	Celkovo			-							-			+/-	-
	V&V												+		
	prelievanie PZI			-							-	-			
	Podnikanie										-				
Vplyv na nerovnosť			+							-					+ (?)

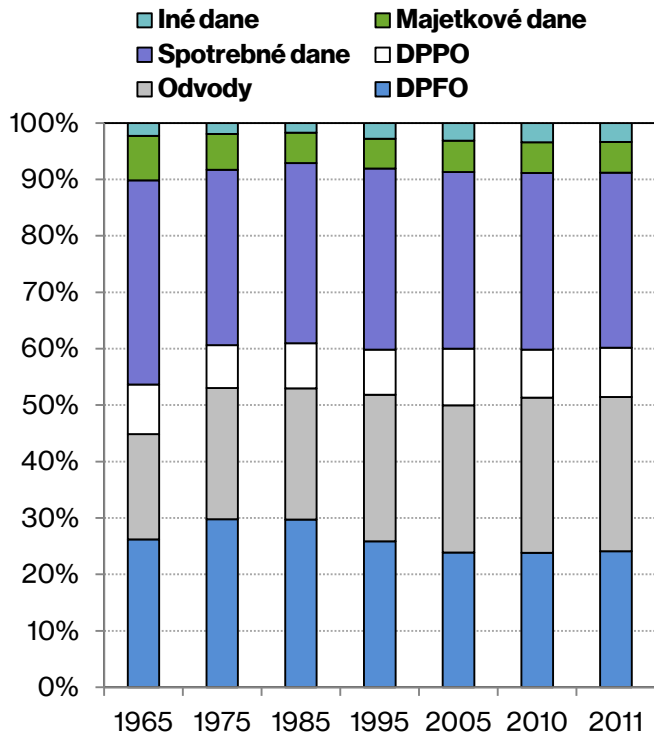
Zdroj: OECD (2010)

Odporúčania vs. skutočnosť

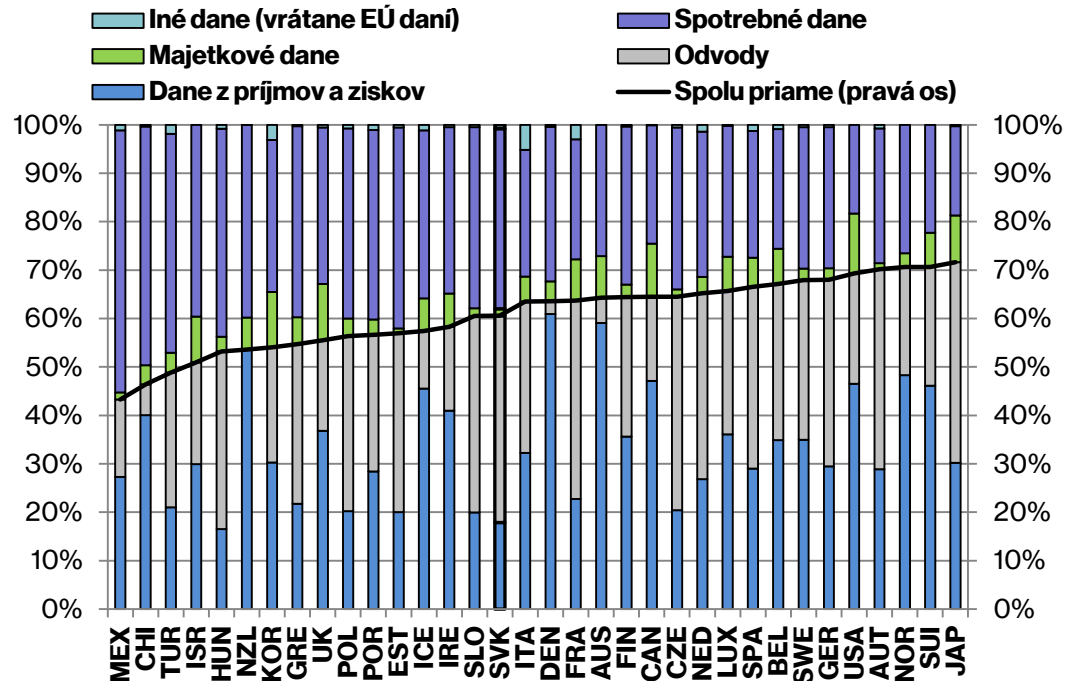
- napriek odporúčaniam sa daňový mix výraznejšie nemení
- daňová štruktúra, podiel jednotlivých daní na celkových daňových príjmoch

priemer OECD

Apríl 2014

OECD, 2011

Zdroj: OECD

Súčasné trendy V EÚ a OECD

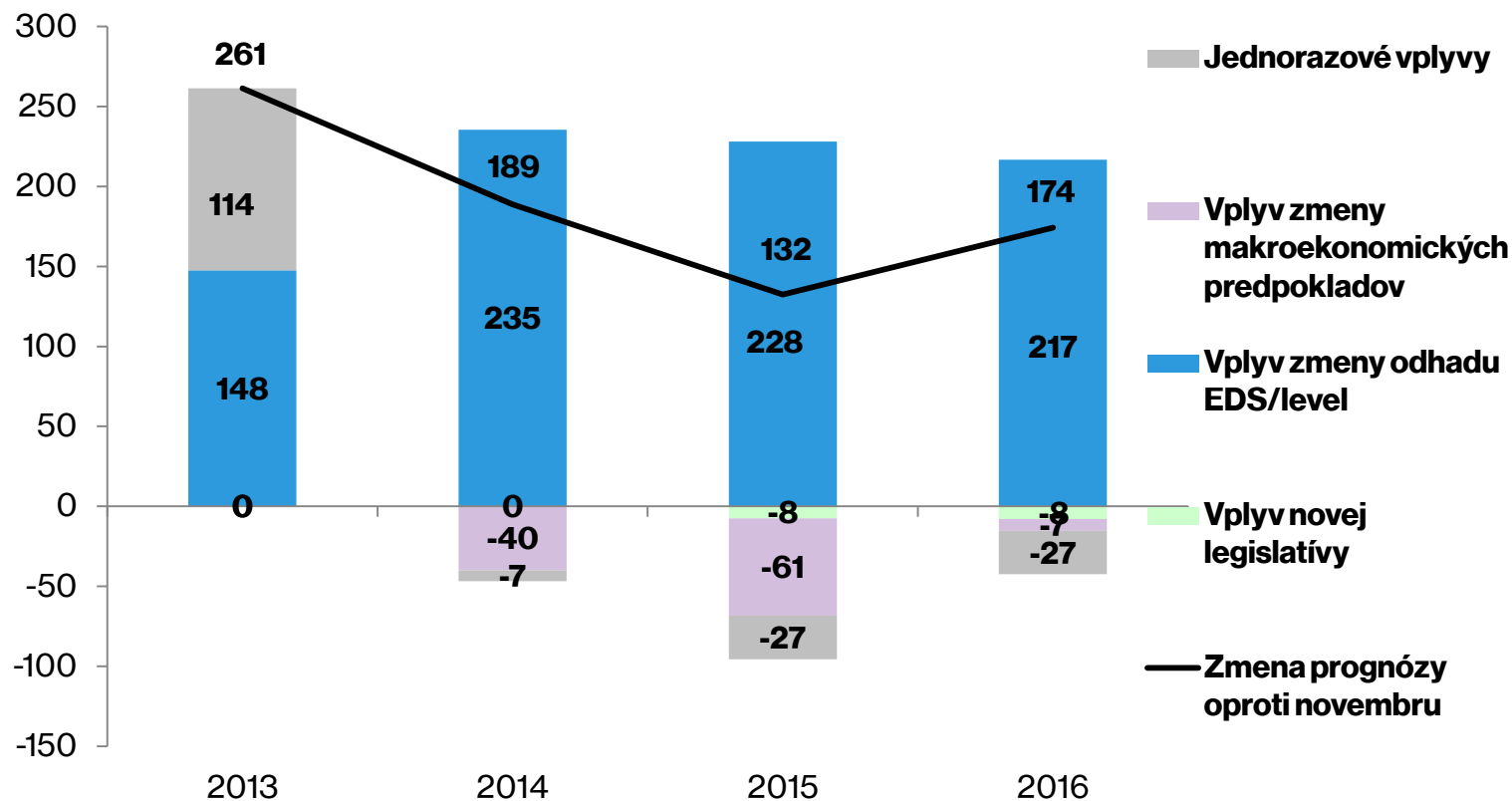
- **Súčasné daňové trendy 2011 - 2013** (v EÚ a OECD)
  - zvýšenie daňových príjmov spojené najmä s rastom DPH
  - najvýraznejší pokles v rámci DPPO (aj vplyv krízy)
  - nepatrné zmeny v DPFO a majetkových daniach v priemere
- **Všeobecné aspekty** súčasnej daňovej politiky
  - zvyšovanie menej nepriaznivých (znižovania viac nepriaznivých) daní
  - rozlišovanie medzi krátkodobými a dlhodobými efektmi reforiem
  - dôraz na distribučné efekty reforiem (sociálny aspekt)
  - efektívnosť daňového systému
- „**efektívny daňový systém** minimalizuje náklady daňovníkov a administratívne náklady a „odrádza“ daňovníkov od optimalizácie (motivuje ich platiť dane) pri požadovanej úrovni príjmov“

Odporúčania pre Slovensko

- **zvýšenie úspešnosti výberu daní**
  - súčasné opatrenia zamerané na zvýšenie úspešnosti DPH, neskôr DPPO
- **zvýšenie majetkových daní**
  - podľa hodnoty nehnuteľnosti, politicky citlivá téma
- **zvýšenie environmentálnych daní**
  - limitované konkurenciou a behaviorálnymi efektmi
- **kompenzovať znížením priameho zaťaženia (najmä odvody)**
- **zvýšenie transparentnosti o daňových informáciách**

ANALYTICKÝ POHĽAD IFP NA DANE

Prognózovanie daní

Základom pre odhad sú makrozákladne

- **výber dane závisí na od príslušnej makrozákladne resp. makrozákladní**
- **používané vs. najlepšie makrozákladne**
  - mzdová báza (DPFO zc, SO, ZO)
  - HDP (DPFO_{pod}, DPPO)
  - konečná spotreba domácností (DPH, spotrebné dane)
  - úroková báza (zrážková daň)
- **prognózu dane ovplyvňuje:**
  - aktualizácia makra
  - aktualizácia levelu/efektívnej daňovej sadzby
  - nová legislatíva
  - jednorázové vplyvy (ex post)

Proces prognózy na IFP

- **stanovenie EDS**
- **očistenie EDS o vplyv legislatívy**
- **očistenie EDS o sezónne vplyvy**
- **odhad na základe vývoja makra a existujúcich elasticít**
- **kvantifikácia legislatívnych vplyvov (mikro-simulačné modely, EUROMOD, individuálne údaje SP, RÚ, SILC)**
- **hodnotenie prognóz na Výbore pre daňové prognózy**
  - transparentný proces
  - členmi: bankový analytici, zástupcovia NBS, RRZ
- **zapracovanie do rozpočtu**

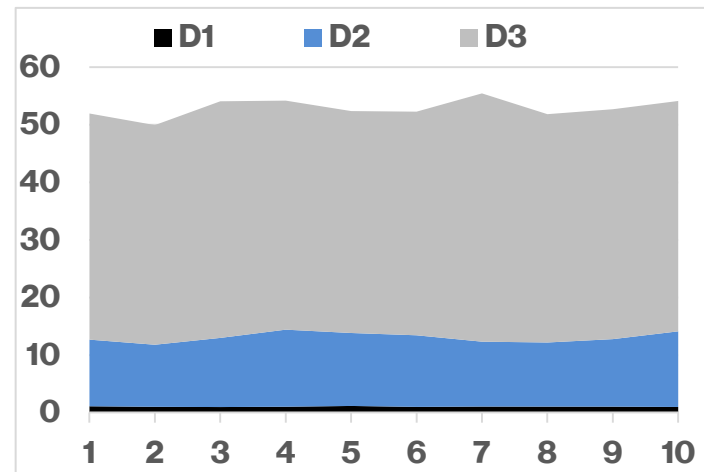
Ako vzniká legislatíva/reforma na IFP

- **požiadavka vedenia/poslanecký návrh/stanoviskoiniciatívny návrh/**
- **cieľ– zámer opatrenia**
- **nevyhnutnosť orientovať sa v súčasnej legislatíve**
- **jednoduchá SWAT analýza návrhu** (silné – slabé stránky)
- **kvantifikácia fiškálneho vplyvu na najbližšie 3 roky** (čo najširšie štruktúrovaná z hľadiska jednotlivých druhov daní a ovplyvnených subjektov verejnej správy)
- **špecifikácia zdrojových údajov a techniky výpočtu vplyvov**
- **identifikácia dotknutých subjektov**
- **distribučné vplyvy**
- **= > návrh predložený na pripomienky**

Distribučné vplyvy – reformy...

Zrušenie oslobodenia spotrebnej dani zo zemného plynu pre domácnosti

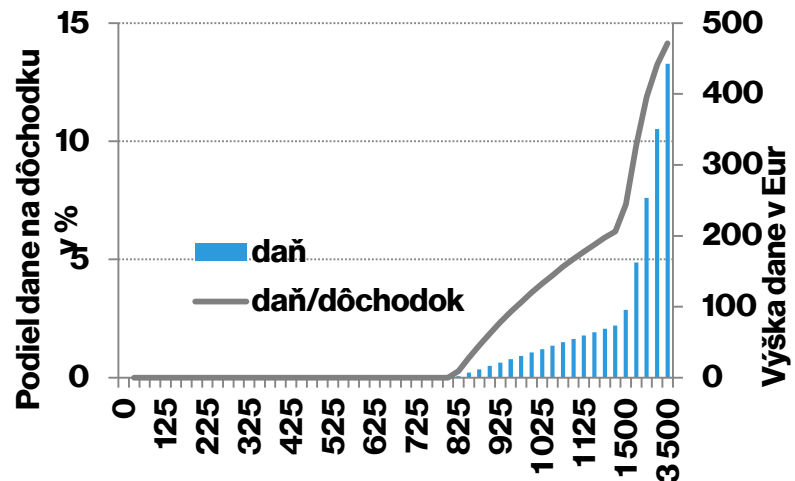
Zvýšenie výdavkov v rámci príjmových decilov a taríf v Eur/rok

Zdroj: RU, vlastné prepočty (prevážené OECD škálami)

Zdanenie dôchodkov nad úrovňou 800 Eur

Suma (pravá os) a podiel (ľavá os) priemernej mesačnej dane na dôchodku podľa výšky dôchodku zo SP

Zdroj: IFP, SP

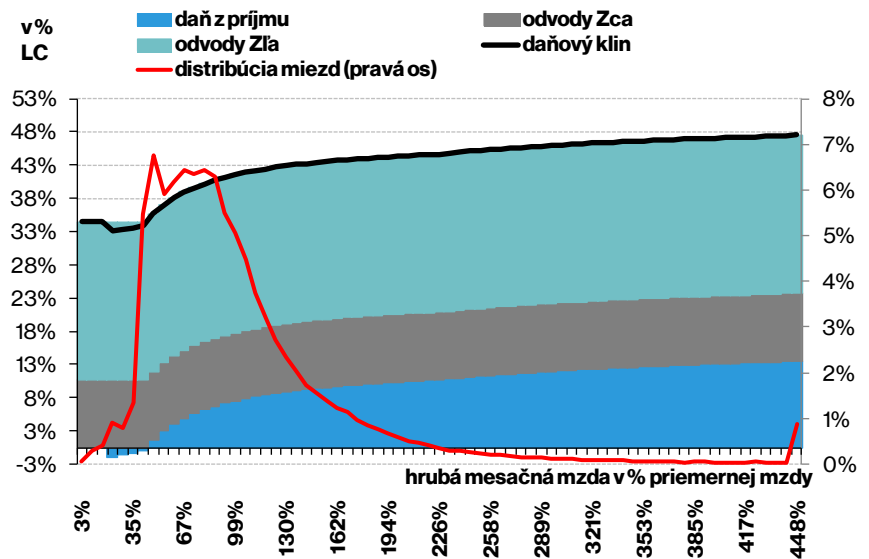
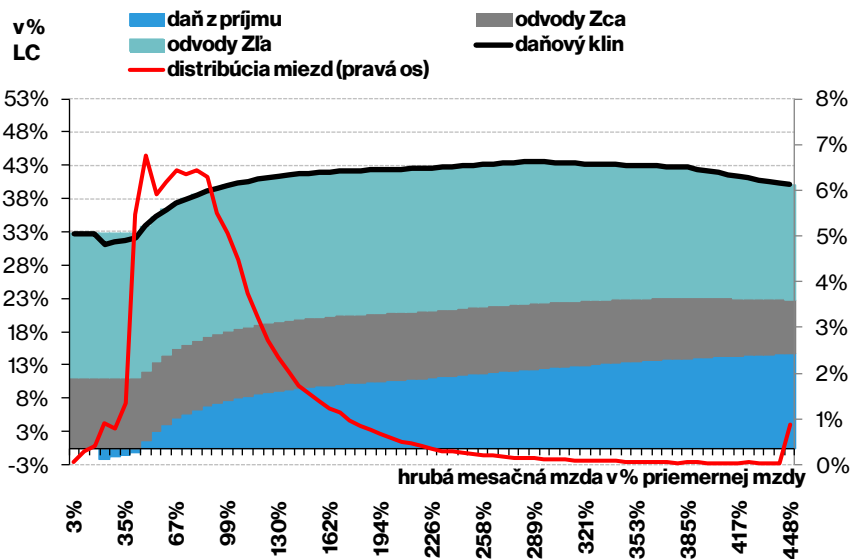
Mikropohľad na daňové zaťaženie práce

- snaha vysvetliť prečo je skutočné zdanenie rozdielne oproti zákonnému

Daňový klin (DPFO+odvody)/náklady práce, jednotlivec

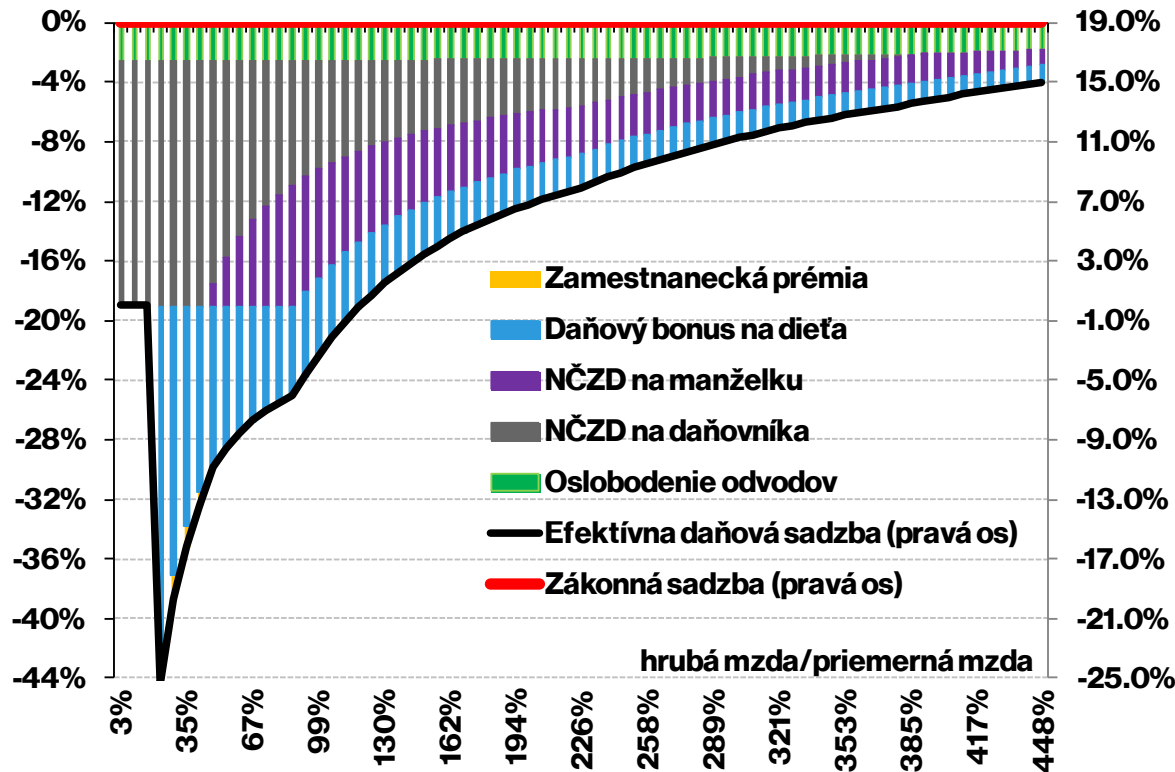
2012

2013

Analýza sociálnych faktorov v zdanení práce

Vysvetlenie rozdielu medzi zákonnou sadzbou dane a efektívnou sadzbou, 2012, manželia s 2 deťmi a nepracujúcou manželkou

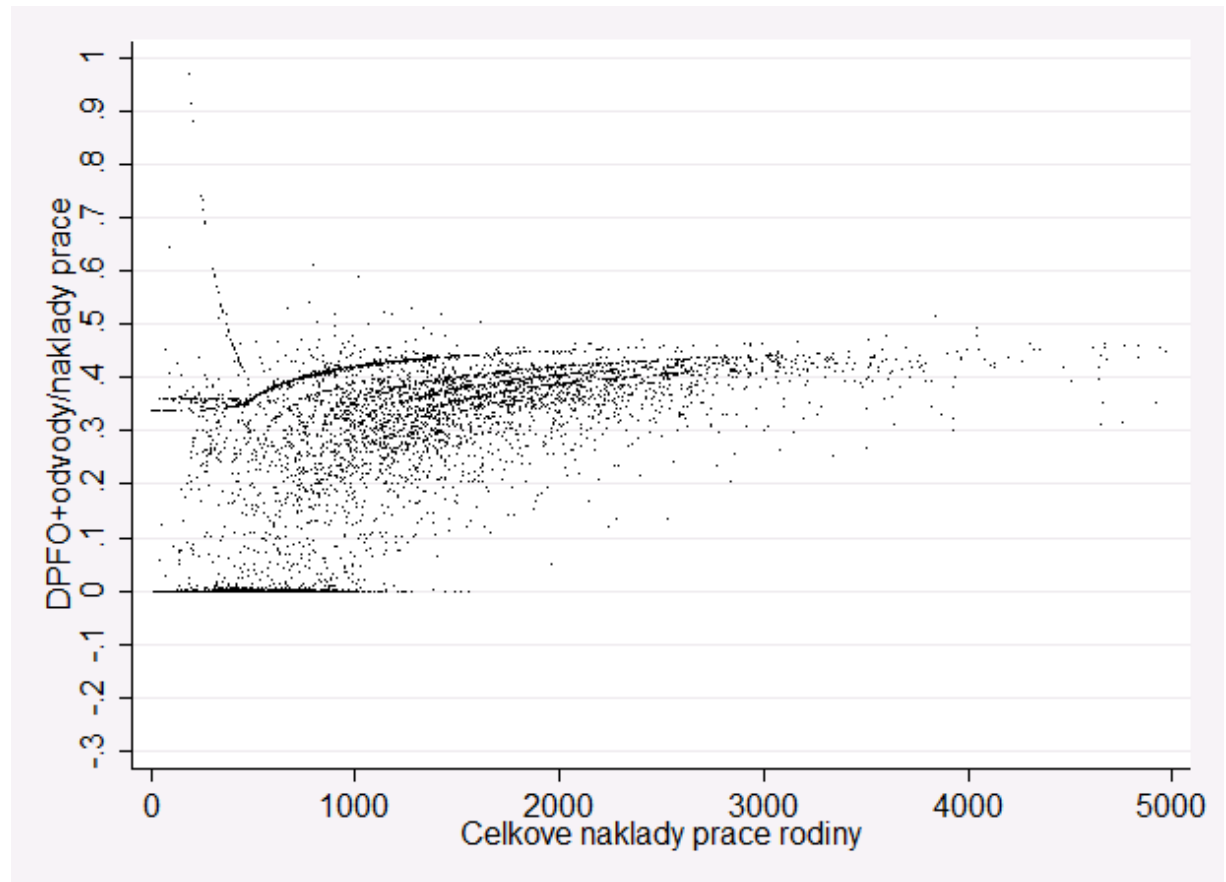
Čo je progresivita?

- princíp vertikálnej daňovej spravodlivosti
- finálna štruktúra daní ako aj miera progresivity odrazom vôle spoločnosti (prostredníctvom volených zástupcov)
- **neexistuje** predpísaná resp. **optimálna miera/level progresivity**
- nie je „ekonomickou disciplínou“ => dôležité sú jej **ekonomické dôsledky**
- vhodná v spoločnosti s vysokou príjmovou nerovnosťou
- akékoľvek zvýšenie daní ma negatívny vplyv na potenciálny produkt
- progresivita ovplyvňuje ochotu zarábať alebo pracovať viac (čím vyššia marginálna sadzba tým vyššia nechota, Lafferova krivka)
- Progresívna daň:
  - Priemerná daňová sadzba rastie s príjmom
  - Marginálna daňová sadzba je vyššia ako priemerná sadzba na určitej úrovni príjmu

Kombinácia mikro a makro prístupu

- presnejší obraz poskytuje pohľad na rodiny než domácnosti
=> typické rodiny vytvárajú krivky
- **Výrazný rozptyl**
  - SZČO platia povinné odvody aj pri nulovom príjme (↑ EDS)
  - Záporná a nulová EDS možná vďaka daňovému bonusu
  - Daň na neaktívne príjmy, kde neexistuje nárok na uplatnenie NČZD (↑ EDS)

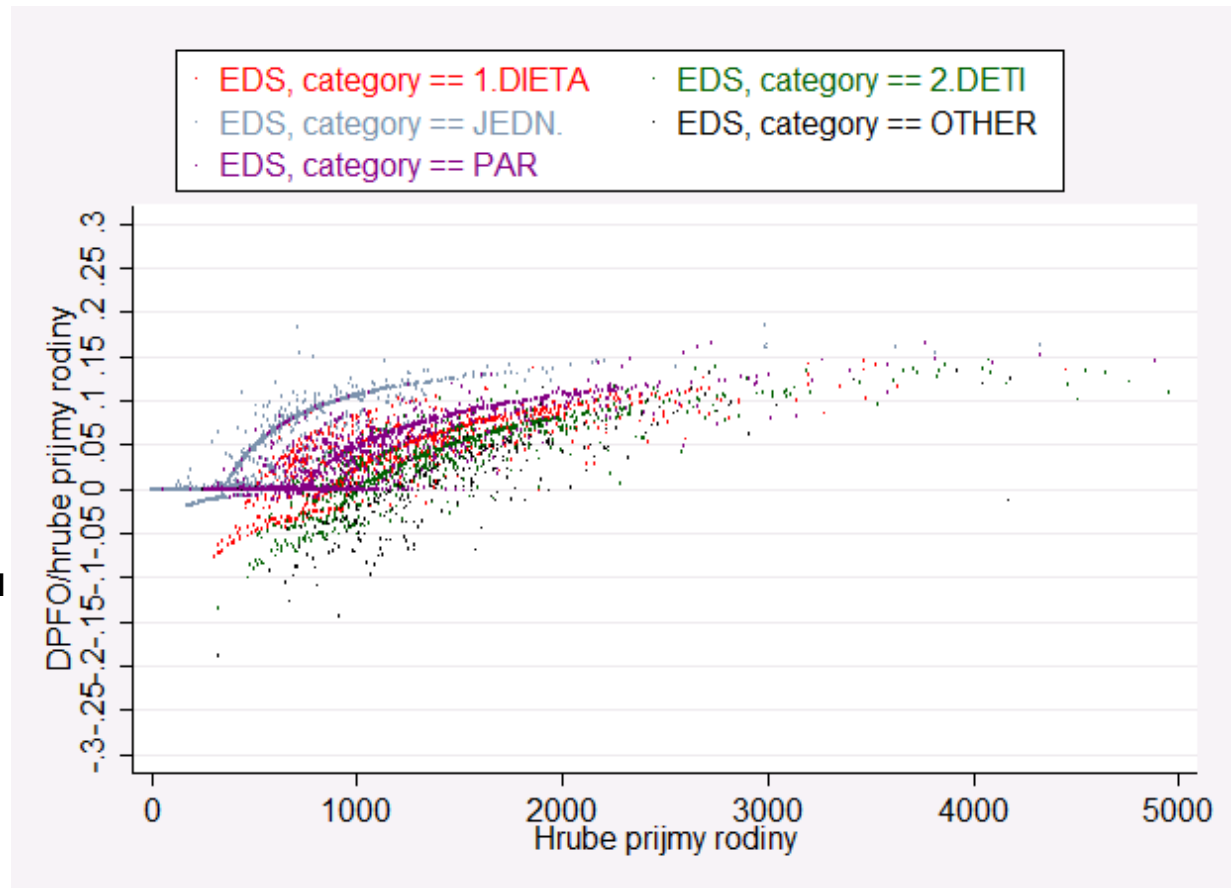
Podiel daní a odvodov na nákladoch práce, 2013 (rodiny)

Identifikácia jednotlivých druhov rodín

Podiel zaplatenej dane na hrubých príjmoch rodiny (2013)

- rozptyl pri nízkych príjmoch, pri neaktívnych príjmoch a pracujúcich dôchodcoch až po zápornú EDS, vďaka daňovému bonusu
- Typické rodiny vytvárajú krivky:
- EDS klesá ak sa posúvame od jednotlivca k páru a potom k rodine s deťmi. (NČZD na manželku, daňový bonus na dieťa)

Progressívna alebo rovná daň?

- Vplyv legislatívnych zmien v roku 2013 oproti roku 2012

Rozdelenie rodín po deciloch a priemerná efektívna daň v jednotlivých deciloch

	1.decil	2.decil	3.decil	4.decil	5.decil	6.decil	7.decil	8.decil	9.decil	10.decil
Ø Hrubý príjem	178	347	435	535	647	761	908	1121	1428	2330
2012 Ø efektívna daň (DPFO/hrubý príjem)	-0.1%	-0.2%	0.9%	1.6%	2.7%	2.2%	2.9%	3.8%	5.7%	8.9%
2013 Ø efektívna daň (DPFO/hrubý príjem)	-0.1%	-0.2%	0.9%	1.7%	3.1%	2.7%	3.6%	4.6%	6.0%	8.9%
2012 Ø efektívna daň (DPFO+odvody/hrubý príjem)	7.7%	5.4%	6.3%	8.3%	10.9%	10.2%	13.8%	15.7%	18.5%	22.2%
2013 Ø efektívna daň (DPFO+odvody/hrubý príjem)	9.2%	5.3%	6.8%	8.7%	11.5%	11.3%	15.1%	17.2%	19.5%	22.7%

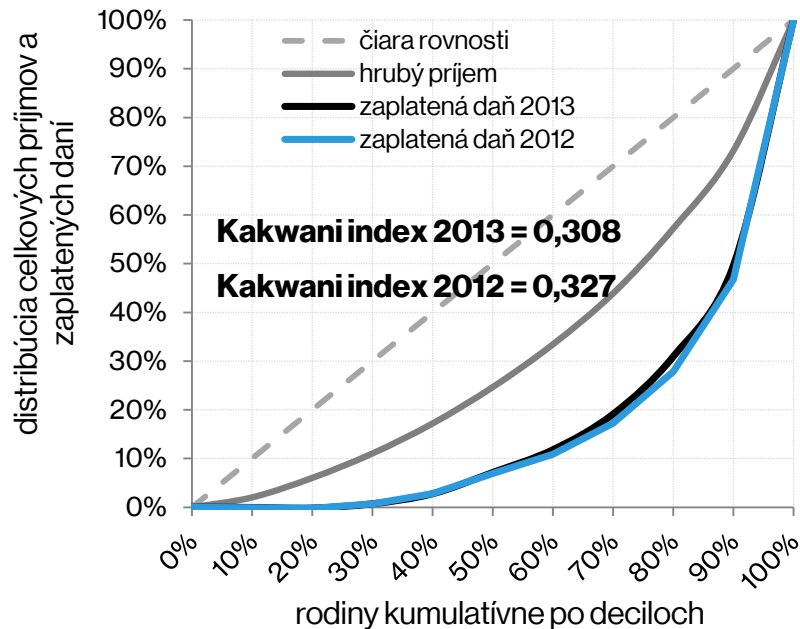
- DPFO - zmena 2013/2012 zaťažili viac strednú vrstvu (obmedzenie nároku na NČZD na manželku), priemerná EDS na oboch koncoch distribúcie sa nezmenila
- DPFO+odvody – nárast takmer vo všetkých deciloch, pričom najvýraznejší je opäť v strednej vrstve (manželka, zvýšenie MVZ). Kvôli zmene v zdaňovaní SZČO a zodvodňovaní dohodárov je prítomný aj výrazný nárast v prvom decile.

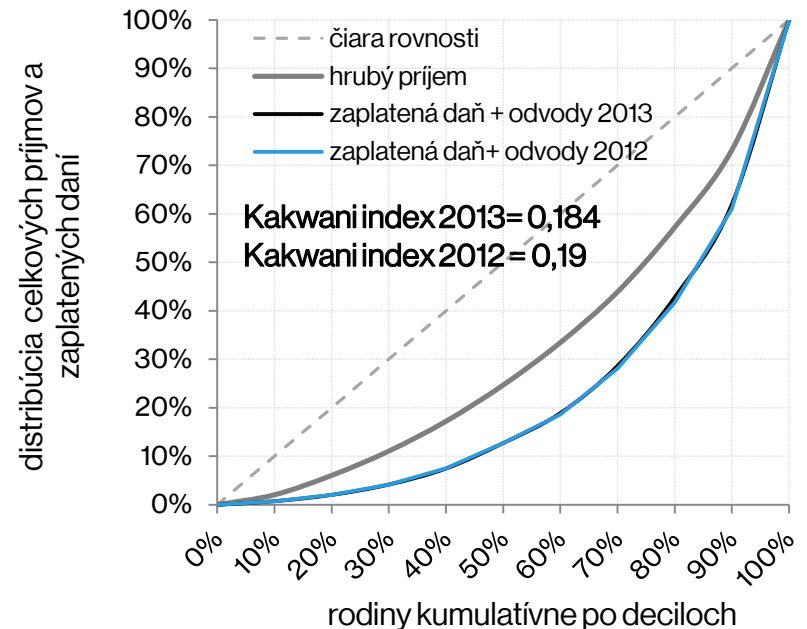
Progresivita sa v roku 2013 znížila...

- progresivita meraná Kakwaniho indexom (= $G_{tax} - G_{Income}$)
- G = gini index, ktorý vyjadruje podiel plochy medzi čiarou rovnosti a čiarou distribúcie a plochy pod čiarou rovnosti

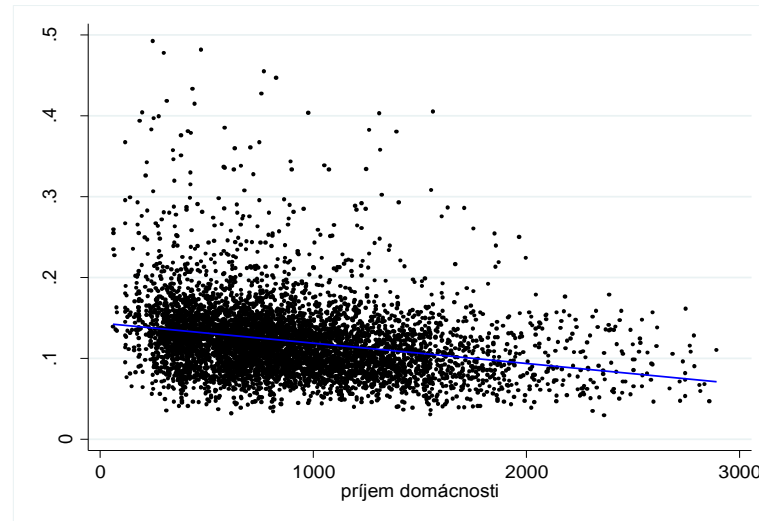
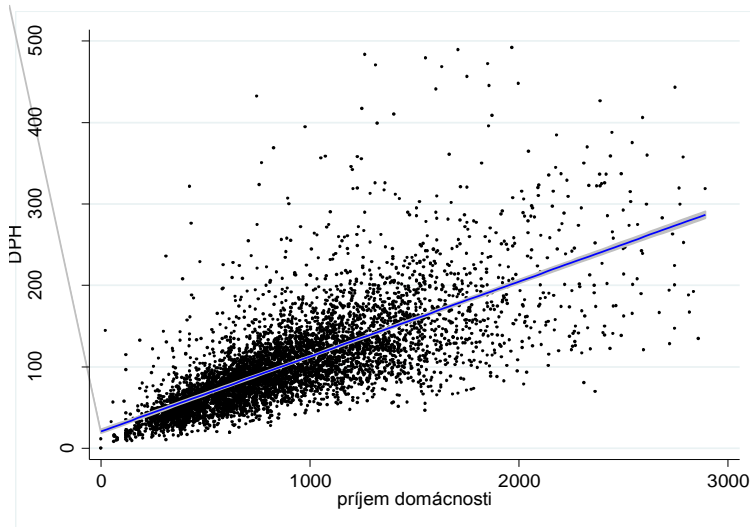
Zmeny prijaté v 2013 celkovo znižujú progresivitu DPFO:

Pokles progresivity v prípade zarátania vplyvu odvodov menej výraznejší

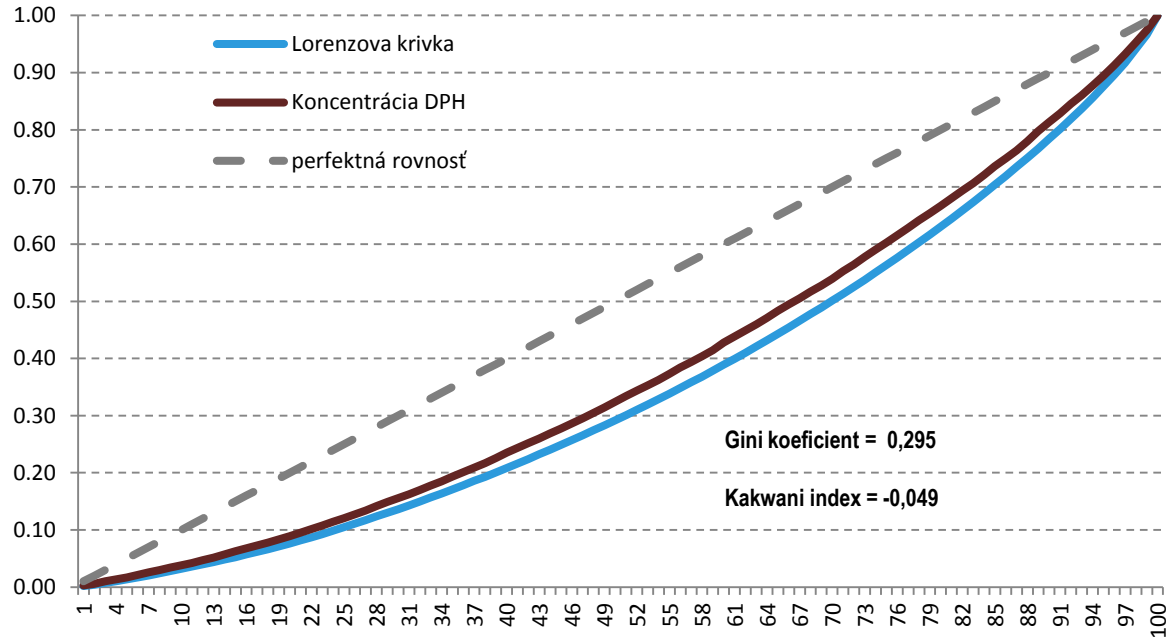

Klesajúca DPH na príjme...

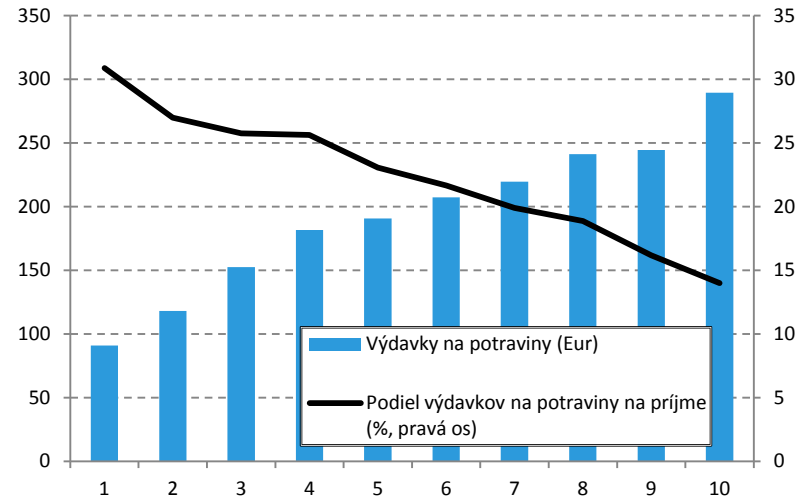
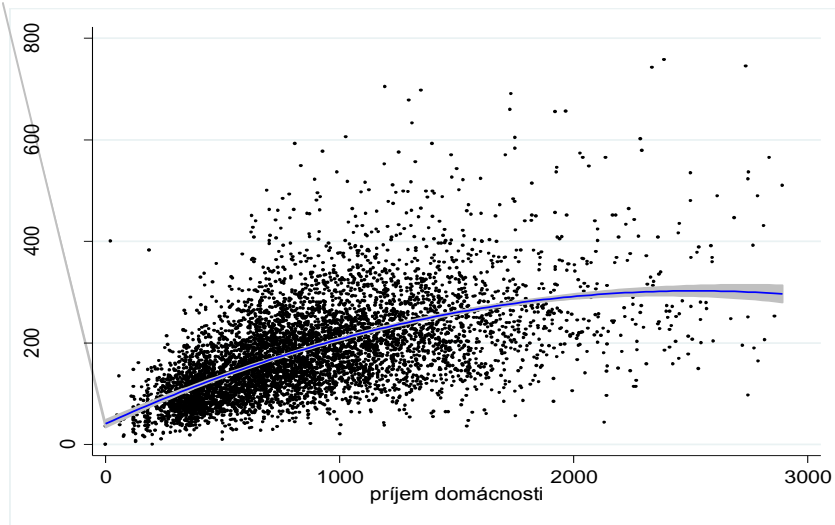
- S rastom príjmu rastie hodnota spotrebovaných tovarov a služieb a zaplatenej DPH
- Zároveň však platí, že podiel zaplatenej dane na príjmoch klesá
- V prvom decile zaplatí priemerná domácnosť na DPH 43 Eur (14,3 % príjmu – veľmi blízko štandardnej sadzbe)
- V poslednom decile priemerná domácnosť zaplatí až 210 Eur na DPH (je to však iba 9,9% príjmu)

...spôsobuje regresivitu DPH

- Záporná hodnota Kakwaniho indikuje regresivitu dane, aj keď iba miernu

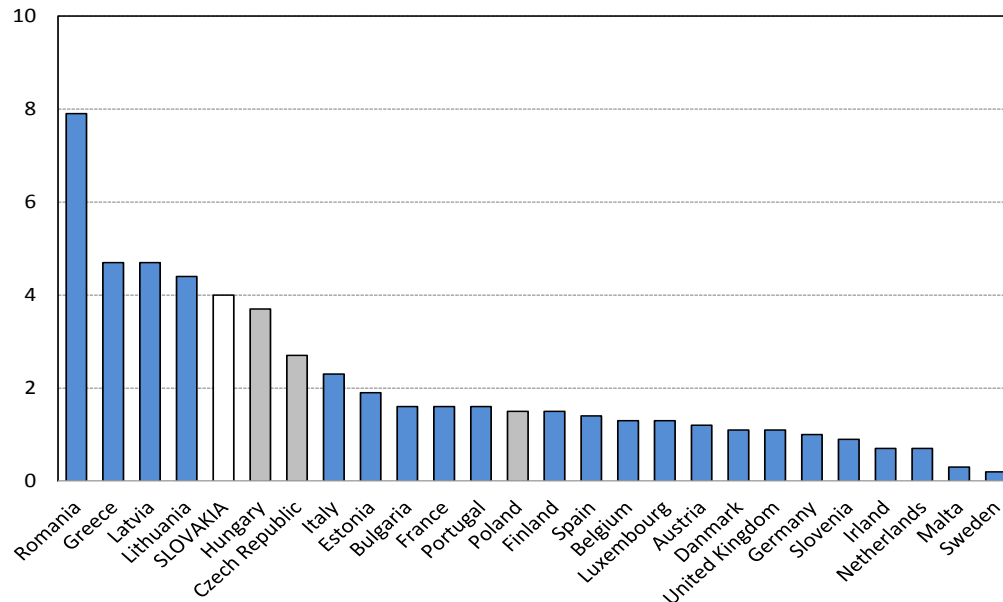
Znížená sadzba DPH pomáha najmä bohatým

- V prípade nízkopríjmových domácností tvoria výdavky na potraviny až 31% príjmu domácnosti (v poslednom decile iba 14%)
- V absolútnych číslach je to však 91 Eur oproti 289 Eur
- Zníženie sadzby DPH na potraviny by síce pomohlo nízkopríjmovým (relatívne), ale oveľa viac vysokopríjmovým (nominálne)

Medzera na DPH v SR patrí medzi najvyššie..

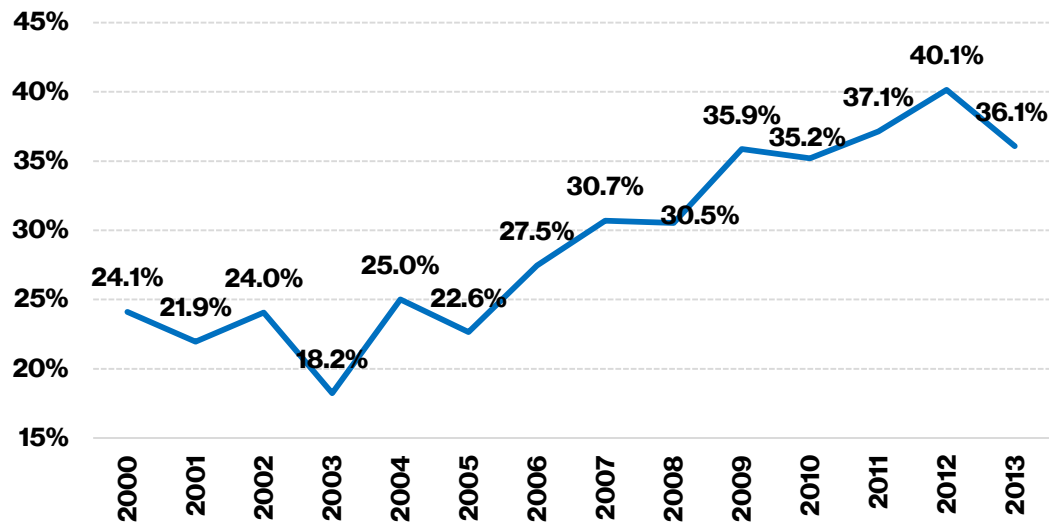
- SR patrí medzi krajiny EÚ s najväčšou medzerou na DPH
- daňová medzera = rozdiel medzi teoretickou DPH a výberom DPH
- teoretická DPH (DPH platená spotrebiteľmi a výrobcami) = top - down approach na základe údajov z národných účtov
- podľa štúdie CASE (2013) v roku 2011 bola v SR štvrtá najvyššia medzera na DPH

Zdroj: "Study to quantify and analyse the VAT Gap in the EU-27 Member States";

Opatrenia v roku 2013 zvýšili úspešnosť...

- odhady IFP sa zhodujú so štúdiou CASE
- výrazný nárast medzery od vstupu do EÚ (20-25%) do jej vrcholu v 2012 (40%)
- úspešnosť výberu DPH (EDS) **najnižšia v 4.Q 2012**
- opatrenia na boj proti daňovým únikom – kontinuálne (4Q) **zlepšili úspešnosť výberu**
- v roku 2013 **medziročný pokles medzery o 10%**

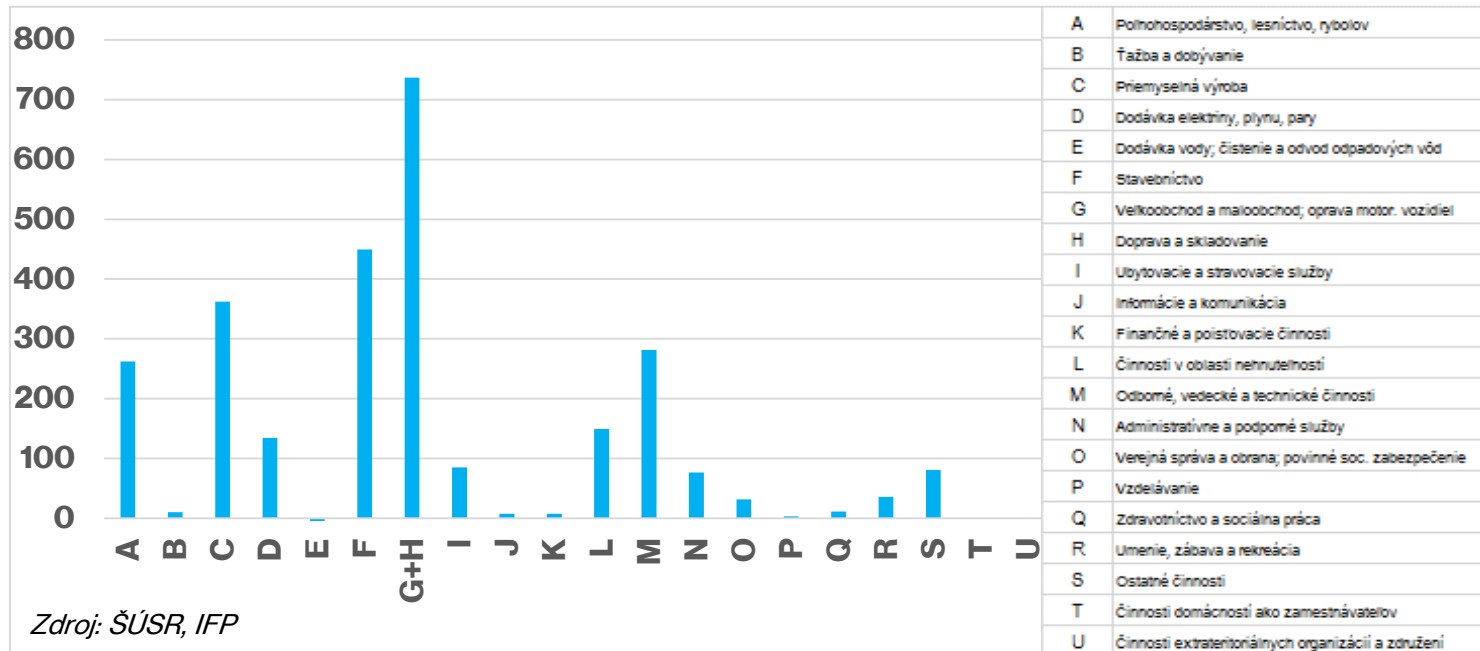

Zdroj: ŠÚSR, IFP

Sektorová medzera DPH

- sektorová medzera (metodika Revenue Administration GAP program IMF)
- veľká časť medzery sústredená v niekoľkých sektoroch
- rizikové z pohľadu objemu najmä:
  - veľko- a maloobchod (G), stavebníctvo (F), priemyselná výroba (C), profesionálne, vedecké a technické činnosti (M), poľnohospodárstvo (A)
- sektorový odhad umožní efektívnejšie zamerať kontrolnú činnosť FS SR

Ďakujem za Vašu pozornosť

Odporúčania vs. skutočnosť

- napriek odporúčaniam sa daňový mix výraznejšie nemení
- daňová štruktúra, podiel jednotlivých daní na celkových daňových príjmoch

OECD, 2012

